

Jag vet en vrå

Annie Johansson

Examensprojekt 15hp

Kandidatprogrammet textilkonst 180hp

Högskolan för Design och Konsthantverk

Göteborgs universitet 2011

Handledare: Emma Linde

Examinator: Annika Ekdahl

Opponent: Maria Johansson

Sammanfattning

Har ritens en djupare mening, ett arv vi bär med oss och känner ett undermedvetet behov av? Kan ritens ge oss tröst? Vad har ritens för betydelse för oss?

I mitt examensarbete har jag undersökt hur vi genom ritens reflekterar och knyter an till erfarenheten av att vara människa. Jag har tittat på om ritens finns i vår vardag, utan att vi ser den. Kan de olika upprepande och igenkännande handlingar i ett hem ge oss den trygghet som en rit kan ge? Ritens kännetecknas genom kontinuitet, igenkänning, tillhörighet och tröst. Något som jag tycker kan finnas i vardagens handlingar. Men dessa ord kännetecknar också ett textilt hantverk. Kanske kan en konstnärlig process och ett hantverk vara en rit i sig. När blir en handling en rit?

Med inspiration och avstamp utifrån vardagen, hemmet och ritens har jag arbetat mig fram till en installation bestående av en inklädd säng vars sängbotten är en varp. Där ett täcke likt en kropp vilar tungt.

I processen och görandet av sängen förde jag med hjälp av mina stygn ett samtal med sängen och rummet. Handens närvaro i skapandet var viktigt. Genom en rituell handling kan man skapa ting, eller kanske konstverk.

Ritens kännetecken; kontinuitet, igenkänning, tillhörighet och tröst blev en stor del av mitt arbete. I handsömnaden finns kontinuiteten. Handsömnad i sig är en igenkänning till textil vilket vi alla har en relation till, trösten finns i själva skapandet och att jobba i textil ger mig en känsla av tillhörighet. Jag kände hur jag på sätt och vis genomförde min egen ritual. Genom den research jag gjorde inom ämnet rit, har jag kommit fram till att jag i mitt arbete skapat och genomfört en egen rit.

nyckelord: textil, ritual, säng

Innehållsförteckning

Inledning och bakgrund	2
Vardagsriten, hemmet och att försvinna bort	4
Research	6
Riten	8
Vardagsting	13
Sängen	24
Vad är ett hem?	32
Resultat - diskussion - reflektion	34
Källförteckning	42

Inledning och bakgrund

En vän sa till mig; ”visste du om att vi människor är beroende av de tre R:en? Rit, Rus och Regression”

Ett starkt intresse för riten föddes hos mig när jag fick höra kopplingen mellan kropp och rit. Är riten en kroppslig upplevelse? Är det ett sätt att knyta an till sig själv? Mycket spännande tankar som fick mig att vilja undersöka riten mera.

Mina frågor kring riten började under hösten 2010, i ett projekt som jag kom att kalla för Rit. I början av projektet hade jag en känsla av förvirring och otrygghet i vem jag är. Något som resulterade i att vilja stänga in mig, vara i fred, få tid att reflektera. Jag ville likt ett barn försvinna i tiden och bygga upp min egen värld – vara för mig själv.

Jag började tänka på hur en rituell kostym kanske kan ge kraft till bäraren på olika sätt, via amuleter, tro på kraft i vissa material osv. Kan jag skapa en kostym eller ett bärbart objekt som kan ge bäraren en känsla av trygghet?

Rit, 2010. Foto: Sara Samuelsson

Rit, 2010. Foto: Sara Samuelsson

I undersökningen, till *Rit*, forskade jag i hur den svenska folktron kring textilier och textila tekniker såg ut förr. Jag frågade mig om denna vidskepliga tro i vår historia kanske påverkat oss inför våra känslor inför vissa textilier, eller vilken status de kan ha. Linet och ullen är de material som har en starkast vidskeplig inneburen kraft att hela och skydda. Dessa material ser jag idag som två av de material vi värdesätter högt. Ullen för dess värmande egenskaper och linet för dess hållbarhet och glans.

I projektet *Rit* inspirerades jag mycket av rituella kostymer och jobbade utifrån ett rituellt uttryck. Under tiden jag arbetade med detta projekt växte mitt intresse för riten fram och viljan av att undersöka den vidare blev allt större.

Vardagsriten, hemmet och att försvinna bort

Vardagsriten, eller ritens i vardagen, är min huvudsakliga ingång i mitt kandidatarbete. Kan en vardagsrutin jämföras med ritens kontinuitet?

I mitt intresse för ritens vill jag undersöka om ritens kan finnas utanför religion och tradition. Har ritens en djupare mening, ett arv vi bär med oss och känner ett undermedvetet behov av. Bär vi med oss riter från vår uppväxt och omedvetet applicerar dem på vår vardag? Kan man se ett rituellt beteende i vår vardag? En upprepan och igenkännande handling i hemmet – kan de vara jämförbart med vad jag vill påstå att ritens har, vilket är kontinuitet, igenkännig, tillhörighet och tröst. Men kan man säga att det finns en vardagsrit? Och när blir en handling en rit?

Att städa, laga mat, diska, tvätta, bädda kanske man kan se som rituella handlingar, även fast vi inte ser dem eller värdesätter dem så högt som riter. Men kanske vardagen har en undermedveten rituell effekt på oss. Man kanske kan definiera en rit som små handlingar som ger reflektion och en känsla av trygghet.

I projektet Rit har bäraren av objektet en chans att gömma sig undan, detta med hjälp av lampskärmar. Skärmarna blev tillslut en symbol för ett personligt, privat rum. En känsla av rum och ett hem.

Min andra ingång i mitt kandidatarbete var hemmet, eller rummet, som en plats, att för en stund, söka sig undan till och som kanske kan ge dig den trygghet du söker då och då. Kan man kanske se hemmet som sitt tempel, i koppling till ritens, där man bonar in sig och känner trygghet, tillhörighet och tröst?

Min tredje ingång i arbetet handlar om att söka sig undan för att vara med sig själv. En stund då man förlorar sig själv i tiden och tänker på annat. Likt hur ett barn bygger sin egen värld. Jag minns hur jag som liten hade ett eget rum mellan en byrå och väggen på andra våningen i mitt föräldrahem. Vår växte i mig och blev någonting annat än en liten vrå. Detta är någonting som jag tycker Tove Jansson beskriver fint i Sommarboken, då farmor ligger på stranden:

“Hon vände sig på sida och lade armen över huvudet. Mellan tröjarmen och hatten kunde hon se en trekant av himmel, hav och sand, en helt liten triangel. Nära henne i sanden stod ett stort torrt strå som mellan sina sågtandade blad höll en sjöfågels dun. Hon betraktade noga dess konstruktion, den strama vita sprötet i mitten och däromkring dun, blekbrunt och lättare än luften, sedan mörkare och glänsande mot spetsen som avslutades i en liten men upprymd kurva. Dunet rördes i ett luftdrag hon inte kunde

känna. Farmorn konstaterade att strået och dunet befann sig på exakt det avstånd som passade för hennes ögon. Hon undrade om dunet hade fastnat i strået nu på våren, kanske under natten, eller om det hade funnits där hela vintern. Hon såg på den rundande fördjupningen i sanden kring stråets fot och slingan av sjögräs som hade tvinnats kring stammen. Strax intill låg en barkbit. Om man betraktade den länge växte den och blev ett mycket gammal berg, ovansidan hade kratrar och urgrävningar som liknade virvlar. Barkbiten var vacker och dramatisk. Den vilade över sin skugga på sanden i en enda fästpunkt och sanden var grovkornig, ren och nästan grå i morgonljuset, himlen alldeles tom och också havet".
(Jansson, 2008, 32-33)

"Vardagsriten", hemmet och att försvinna bort för en liten stund var mina tre ingångar i mitt arbete, där jag ville sammankoppla dessa i ett verk. Ett verk där jag ville undersöka ett samtal som jag tycker finns mellan rum/hemmet och människa . Ett samtal som handlar om kontinuitet och att känna trygghet, genom att bona in sig – med hjälp av minnen, vardagssysslor och ting. Hur detta kanske kan ses som en slags rit som hjälper dig att reflektera och försvinna bort i dig själv.

Jag formulerade tidigt i mitt arbete några nyckelord till detta; kontinuitet, igenkänning, tillhörighet och tröst. Kontinuitet i ritens upprepningar, igenkänning genom det rituella arvet, tillhörighet på grund av ritens gemenskap och tröst eftersom jag tror att riten är tröstande.

I början av mitt arbete hade jag tankarna på ett personligt rum som kanske kan finnas runt oss, som jag ville gestalta. Inte ett rum med fyra väggar och tak utan ett rum som kan gestaltas med hjälp av mina nyckelord och min ingång i arbetet. Kanske pratar jag om ett inre rum som jag ger form.

Utifrån detta ville jag jobba skulpturalt och med installation. Handens närvaro och symboliken i textilen eller den textila tekniken, var tidigt en viktig del för mig i arbetet. Historia och det personliga värdet bakom textilen, omtanken och kärlek, den möda och precision bakom varje stygn eller inslag, tidens gång och närvaro.

Research

Mitt arbete inleddes med en researchperiod där jag läste i textil- och konstmagasin, böcker i ämnet och sökte efter konstnärer som talade om det jag undersökte, där jag tyckte mig kunna se en koppling till ritens eller hemmet.

Jag skannade bilder och texter ur magasin och böcker, klippade ut dem och klistrade in i min skissbok. Det var ett givande och inspirerande arbete. Många tankar flög i mitt huvud och jag kände att starten i min process var bra. Jag reflekterade till verken jag hittade och inspirerades utifrån dessa till mitt skissarbete.

Ungefär halva tiden av arbetet gick åt till detta arbete. Jag tror nu i efterhand att det var en nödvändig tid att lägga på min research, men jag kände efter några veckor att skissboken började ta över mitt egentliga arbete. Skissboken började bli mitt verk. Den blev ett hinder för mig – istället för att skissa, anteckna och tänka på mitt verk, som ibland kan vara en process av tvivel, var det just då mera givande att fylla min skissbok med spännande och inspirerande bilder och texter.

Detta kan man läsa ur mejlkonversationen jag hade under hela arbetet med min vän och kollega FridaGregemar:

22 februari: (brev från mig till Frida)

Jo, mitt arbete började väldigt bra. Det kändes som att jag hade ett bra upplägg och utnyttjade min tid bra. Men veckan 2 gick sämre. Inget mer gjort än lite klistrande i min lilla bok.

I denna vecka, V3, hade jag tänkt komma mycket längre än jag gjort. Skissa i materialet står det i min tidsplan. Men herregud, där är jag verkligen inte. Jag läser fortfarande. Jag tror lite att jag fått för mycket inspiration, mer än jag trodde jag kunde hitta och det gör mig förvirrad. För mycket input.

Ibland tror jag att jag i början av ett projekt alltid blir lite rädd för det. Nu är det så att jag knappt vågar skriva och teckna ner mina idéer i rädslan över att det ska vara dåligt, tråkigt eller bara inte tala det jag hoppades att det skulle tala. Att jag kräver detta av en liten skiss är ju helt sjukt. Därför har jag fastnat, kommer inte igång, vågar eller orkar inte ta nästa steg som är från min lilla bok. Men som jag vet, och som alla vet så går allt upp och ner med konstnärligt arbete. Jag har förstått nu att det tillhör en konstnärlig process att man mår dåligt över sitt arbete. Sen kommer ju det ju bara till en, som ett blixtnedslag! Jag längtar efter den

Ett av mina problem som jag vet att jag måste jobba på i mitt projekt är att jag måste bli mer konkret. Vart vill jag med mitt arbete? Åt vilket håll? Jag vändas mellan att det känns som att jag har två teman i mitt projekt, ett om ritens och ett om ensamheten. Ibland känns det självklart att de ska höra ihop, de gör ju det! Men ibland känner jag helt tvärtom. Jag vändas också med om det ska vara bärbart eller objekt i en "installation" eller båda.

Jag vet någonstans, innerst inne, att jag bara behöver prata med någon så kommer allt kännas mycket bättre. Och att jag behöver ta steget med att våga skissa lite. Idag ska det hända!

Lösningen blev att skanna, skriva ut och sätta upp allt ur boken bredvid varandra. En helhetsbild kom upp, där jag kunde sätta upp anteckningar men små ord, tankar eller skisser.

Riten

Många frågor kring riten inledde mitt arbete och jag kände hur svåra de kunde vara att hitta ett svar på. Jag läste i böcker och tidningar i ämnet, men det jag hittade handlade snarare om ingående förklaringar över hur riter och ritualer går till, vilket inte var mitt intresse. Jag ville läsa och lära om hur riten påverkar oss.

Mitt i mitt sökande efter svaren, blev jag tipsad om radioprogrammet Walter och Röör som en dag handlade om riter och ritualer. Ivrigt lyssnade jag på Gunilla Röör i p4 som hade bjudit in en grupp människor för att diskutera detta ämne. Röör frågade sig vad riter och ritualer gör med oss och vad vi gör med dem. "Vad spelar riter för roll? Behöver vi riter för att förstå vår samtid? Eller är det bara onödigt mumbo jumbo?" En av de inbjudna gästerna till studion var religionspsykologen och forskaren Maria Liljas Stålhandske. Röör frågade Stålhandske vad som fick henne att inse ritens betydelse just för henne? "jag växte upp i kyrklig familj men så småningom blev inte kyrkan mitt hem längre och idag går jag aldrig i krykan". Stålhandske berättade hur hon länge brottades med sin tro och tillhörighet. Ju mer banden till kyrkan försvann, försvann också någonting mera konkret – "att komma tillbaka regelbundet till ett rum som inte handlar om det materiella, praktiska och konkreta, utan handlar om någonting annat, någonting mer". "Jag tror att vi alla behöver tillgång till en värld som ligger bortom det rationella."

Stålhandske berättar att hon ser på riten som ett sätt att knyta an till erfarenheten av att vara människa och vad det betyder. "Att stanna upp ibland och bara känna att jag är människa. Jag är dödlig, men just nu lever jag, det här är de människor jag har omkring mig och det här är vad som är viktigt" Detta ser Stålhandske som någonting grundläggande i riten funktion.

Röör frågar också Stålhandske om hennes bok:

I avhandlingen "Ritual Invention", som Stålhandske skrivit, berättar hon hur hon utgår ifrån psykoanalytikern Donald W Winnicott i avhandlingen för att kunna se hur riten skulle kunna anpassas för nutidens behov. Winnicott har jobbat mycket kring barnets lek och dess betydelse, och i hans teorier hittar Stålhandske ett redskap för att förstå ritens betydelse. Hon försätter; "den västerländska kyrkan har fastnat i för mycket ord och bestämmelser över hur saker och ting är. Men det vi söker, när vi söker något rituellt är kroppsliga upplevelser, en upplevelse som tillåter oss att gå in i någonting annat. För att klara detta måste man våga lämna det rationella och känslan av att veta precis hur allt är eller vad som händer. Man måste bli kroppsligt närvarande". Ur denna aspekt jämför Stålhandske barnets lek med ritualen, där leken bygger på engagemang och lust. "Leken kan inte finnas om barnet har tråkigt". "I leken försvinner tiden och barnet blir uppslukad av tiden. Detta är en viktig koppling till ritens upplevelser. Men leken kan aldrig bli så

uppslukande att barnet förlorar sig själv. Det finns fortfarande tydliga regler och roller för leken som gör barnet absorberad och distanserad på samma gång". Detta ser Stålhandske som ett kännetecken på bra riter – "när man hittar någonting som gör människor absorberade och uppslukade i skeendet men samtidigt har regler och ramar som håller ihop".⁴

Jag var helt tagen av detta radioprogram. Stålhandske pratade precis om de saker jag funderat kring, en slags bekräftelse av mina tankar kring riten. Stålhandske satte ord på alla mina tankar om mitt förra projekt, Rit; Stålhandske pratade om riten som en kroppslig upplevelse där man blir uppslukad av tiden. Precis det arbetade jag med i Rit vilket också är någonting som jag tagit med mig nu, i mitt kandidatarbete.

Jag lockades av hur Stålhandske berättar om riten som ett verktyg för att "knyta an till erfarenheten av att vara människa", vilket fick mig att se och förstå riten på ett annat sätt. Aldrig tidigare hade jag tänkt på riten som en tid för reflektion över vem man är som människa. Någonting som fick mig att tänka hur konstnären genom gestaltning och konstnärligt uttryck kanske försöker förstå sin omvärld och vem han/hon är som människa i den.

Jag kontaktade Maria Liljas Stålhandske för att se hur hon skulle svara på alla mina frågor kring riten. Vi talade över telefon den 9 mars, om ritens betydelse i dagen samhälle.

Stålhandske har forskat utifrån det faktum att vi i Sverige idag har och använder oss av riten även fast vi inte är kristna. Detta visar på hur människan känner ett behov av riten och hur mycket den betyder för oss. Stålhandskes bok "Ritual Invention" handlar om hur vi kan omvandla riten så att den passar oss, i vår icketroende vardag. En rit är en aktivitet som urskiljer vardagen och är någonting vi lägger mycket värde i. I min fråga om man kan jämföra vardagsrutinen med riten blir därför svaret att vardagsrutinen kan ha ett släktskap med riten, t.ex. via kontinuitet, igenkänning, tillhörighet och tröst. Men riten är ju som sagt något som urskiljer vardagen och det kan därför vara svårt att då se riten. Det är också svårt att ersätta en rit och hitta på en helt ny, då den förmodligen inte alls kommer ha samma värde och laddning som de riter vi ärver från generationer i vår kultur.

Men man kanske ser och uppskattar vardagsrutinen som en rit om man plötsligt rycks ur vardagen på ett eller annat sätt, och då också värderar den mer. T.ex. någon som tvingats flytta på grund av krig eller någon som plötsligt blivit hemlös. Då ser vi kanske på hemmet och vardagen på ett helt annat sätt.

Efter mitt samtal med Maria Liljas Stålhandske kunde jag bättre relatera och förstå riten på ett annat sätt. Det var lite som att jag först nu fick tillåtelse att tolka riten på ett sådant sätt jag ville eftersom jag faktiskt pratat med en forskare inom ämnet.

I relation till min process av ämnet rit kände jag nu en snarkare trygghet i ämnet. Tvivel som funnits på vägen, om att klara av att bära ämnet rit i en konstnärlig process eller verk började försvinna. Även en styrka växte i att nu kunna berätta för andra om mina tankar och funderingar kring riten. Radioprogrammet Walter och Röör och samtalet med Stålhandske gav mig ord, förklaringar och referenser i mitt arbete.

Stålhandske beskriver i hennes avhandling, "Ritual invention", hur vi i dagens samhälle kan omvandla riten och göra den till sin egen. Det första som fastade för mig i Stålhandskes avhandling var hennes definition av riten;

En privilegierad kroppslig praxis som har en formulerad rituell intention och är uttryckligen kopplad till dimensionen av existentiellt meningsskapande.

Min rituella definition behöver inte referera till traditioner, eller till repetitiva och formaliserade former för att det ska bli klassat som en ritual. (Stålhandske, 2005, 182-183)

För att få en förståelse över Stålhandske definition av riten läser jag vidare i ett mycket inressant parti av boken där Stålhandske skriver om forskaren Catherine Bell. Bell pratar om ritualisering vilket innebär att se riten som en aktivitet. Ritualer, är som ritualiseringar, något som händer. Det är även något som händer genom den mänskliga kroppens medverkande. Stålhandske skriver om hur Bell inte ser riten genom någon specifik form. Istället är ritualisering ett sätt att utmärka vissa aktiviteter som speciella, privilegierande – och detta kanske blir gjort med hjälp av olika hjälpmedel, beroende på den omgivningens sammanhang.

(Stålhandske, 2005, 174)

Med andra ord är ritualisering ett sätt att agera som i sin tur utmärker det man gör som mer privilegierat än vad man annars gör i exempelvis vardagen.

Stålhandske jämför detta med när en havande kvinna spontant hittar ett sätt att låta eller röra sig under förlossningen, eller när hon tar med sig ett speciellt föremål till förlossningsrummet utan att reflektera över dess symboliska värde – då innebär det en ritualisering. Men ju mer medveten och avsiktlig en privilegierad praxis blir, desto närmare kommer den en ritual.

(Stålhandske, 2005, 181)

Jag tycket det är intressant att här tänka hur ofta vi kanske gör en ritualisering, utan att tänka på det. Där man i svåra stunder av livet kanske tar till olika

handlingar och symboliska ting som hjälper dig undermedvetet. Även om en ritualisering innebär något speciellt som urskiljer vardagen känner jag ändå hur detta har en koppling till mitt arbete, där jag frågar mig om vi utför ritualiseringar i våra hem? Jag ser ju hemmet som våra heliga rum, där vi omger oss av ting och minnen som ger oss trygghet. De handlingar vi gör är kanske något som hjälper oss omedvetet i vardagen. Genom dem blir vi lugna.

Som Stålhandske beskriver i sin avhandling har människor idag svårt att forma en identitet, att känna en koppling till verkligheten, att uppleva mening – dessa problem verkar problematiska för människor i en tid då allting ifrågasätts.

Stålhandske beskriver hur den generella trenden i dagens samhälle är den ökande känslan av osäkerhet, ovisshet och instabilitet. *(Stålhandske, 2005, 98 -99, 104)*

Stålhandskes fråga, genom arbetet med boken, är i vilka olika sätt människor lyckas hålla kvar känslan av mening i sina liv, och vilka ritualer och gemenskap de väljer att bli en del av, för att lyckas behålla den. Stålhandske väljer att i sitt arbete se till det personliga vardagliga livet för en individ och den alltid närvarande dimensionen av liv och död, för det är den existentiella eller ultimata frågan. *(Stålhandske, 2005, 93)*

Är det så att vi i vår vardag kanske utövar existentiella meningsskapande handlingar, som får oss att fundera kring liv och död? Kanske inte likt en kyrklig rit där vi kan tala om värdegrunder och känner en gemenskap i en församling. Men kanske genom våra hem och vår vardag kan vi känna en stark gemenskap till familj och vänner vilket får oss att fundera kring liv och död. I ett konstnärskap, där den städiga frågan är meningen med saker och ting, kanske med livet eller konsten där livet och konsten ofta sammanstrålar, är konstnärskapet kanske ett sätt att hålla kvar vid känslan av mening i livet. Är konsten ett existentiellt meningsskapande? Att vara konstnär är att ge förslag på vad det är att vara människa.

Stålhandske skriver om Valerie DeMarinis som menar att en religiös rituell process är en viktig funktion i livet av att utveckla sin individ – när det handlar om kommunikation och interaktion, anpassningar i livscykeln och psykologiska anpassningar i utvecklingen av livet. *(Stålhandske, 2005, 107-108)*

Kanske är det genom riten vi förstår vår samtid, vilka vi är. Riten kanske kan ses som en skola om livet – om oss själva som en individ i en värld. Som Stålhandske beskriver det i radioprogrammet "Röör i p4" är riten ett sätt att knyta an till erfarenheten av att vara människa⁵. I boken, "Ritual Invention", tolkar jag en djupt grundad vilja hos oss att använda oss av riten eller ritualiseringar. Där en rit är ett sammanhang som ger oss svar eller mening till svåra frågor i livet. Men det som fattas i dagens samhälle, där människor har tappat sin trosmässiga grund till kyrkan, är ett sammanhang där de existentiella frågorna finns utan en religiös grund. Men utan detta sammanhang tvingas vi möta dessa på egen hand.

Kan jag genom min undersökning av riten och genom skapandet av mitt examensarbete få en känsla av mening och svar på svåra frågor? Och hur ska jag kunna få med mig känslan av sammanhang i mitt arbete, när det är ett arbete jag utför själv? Tvingas jag möta svåra frågor på egen hand? Men kanske är det viktiga att betraktaren känner ett personligt sammanhang i koppling till ett verk. För kanske är det då vi känner den där obeskrivliga dragningskraften till ett konstverk?

Vardagsting

Under ett samtal med professor i textilkonst, Annika Ekdahl, kom en fråga om lampskärmarna, som jag använde mig av i projektet Rit. Frågan var om jag reflekterat över att lampskärmarna jag använt faktiskt är en koppling till ett hem. Ett föremål vi alla är överens om kommer från hemmet. Vi började tillsammans fantisera om kostymer uppbyggda av tränslevar, bunkar, och andra föremål från ett hem. Efter detta samtal började jag, för min inre syn, skapa verk; skapade av föremål från ett hem, eller skapade av formerna från ting i ett hem. I och med detta började jag undersöka de textila materialen/tingen vi alla är överens om är starkast förknippat med ett hem. Så som lapptäcket, trasmattan, kökshandduken och bonaden. När jag lånade en bok om bonader, kunde jag överraskande läste hur väl bonadernas budskap passade in på mitt arbete. Det var som att vissa av dess budskap satte ord på mina tankar. Speciellt en bonad har fastnat i mitt huvud och följt mig genom hela arbetet. Utantill kan jag den nu, som ett rinnande vatten;

*”jag vet en vrå som är mig kär
långt mer än allt på jorden
mitt hem mitt eget hem det är
vad kärlek i de orden”*

Det var en inspirerande tanke att använda sig vardagsföremål för att skapa ett verk eller installation. Jag lockades av tanken att med hjälp av ting ur vardagen kunde jag kanske förtydliga mina tankar om vardagsriten och hemmet – där jag kunde gestalta ett samtal mellan en person och sitt hem. För min inre syn såg jag vardags ting och/eller möbler jag skapat, eller färdiga ting/möbler som jag bearbetat på olika sätt, för att visa på personens närvaro och samtal (det bearbetade) med tingen och möblerna. Delvis gestaltat genom bärbart och installation.

Med detta i mina tankar snubblade jag plötsligt över en bild som gav mig ett blixtnedslag. En bild på en säng, skapad av den tyska konstnären Tiina Kirsi Kern. Sängen har ingen botten utan består av små rutor i ull. Direkt fick jag en koppling till sängen, där jag nästan kunde känna hur det skulle vara att vila i den. Sängen har en ständig kroppslig närvaro, som vi alla kan relatera till. Alla har vi en relation till sängen och dess rutin. Jag kände: "självklart är det en säng jag vill skapa". Inom ramen för sängen kan vardagen finnas med, då sängens rutiner är någon vi har med oss var dag. I sängen vill jag också påstå att många ritualer finns. Sängen innehåller även naturligt mycket textil, vilket är

lockande för mig. I mina tankar ville jag sy och bearbeta täcken, plisera och göra smock, sy för hand – känna handens närvaro. Jag ville skapa taktila ytor för att det skulle kännas mot kroppen – jag minns hur jag som liten älskade känslan av bäck och bölja påslakan. Men sängen skrämde mig. Jag hade en rädsla för att våga satsa på min intention, en rädsla för att kopiera verket jag inspirerats av och en rädsla för att jag genom sängen gick en alldeles för enkel väg. Dessutom hade jag svårt att släppa tanken på ett bärbart objekt.

Ur min anteckningsbok.
(Foto: Wikström, 2009)

Ur mejlkonversationen med Frida Gregemar:

2 mars: (från mig till Frida)

Jag våndas mellan bärbart och installation. I min handledning så frågade Emma om det var viktigt att man som betraktare kan få komma in i verket. Ja, kanske det tänkte jag. Därför har jag haft det mycket i huvudet och kom på att det kanske inte är viktigt att man som betraktare kommer fysiskt in i ett verk, utan psykiskt. Där vi kan relatera till verket för att det är något vi starkt känner igen och kopplar till.

Efter att jag hittade ett verk skapat i en säng kände jag att jag också ville göra det. Det är verkligen ett "rum" men också en del av vår vardag och något rituellt över det hela. Men så blir jag rädd att jag härmar. På grund av den bilden vill jag ju ha en sådan säng också. Sen så minns jag att jag sett en bild på en säng som Brigitta Nordström har gjort, tänk för om det är liknande visionen jag har, bara för att jag sett den.

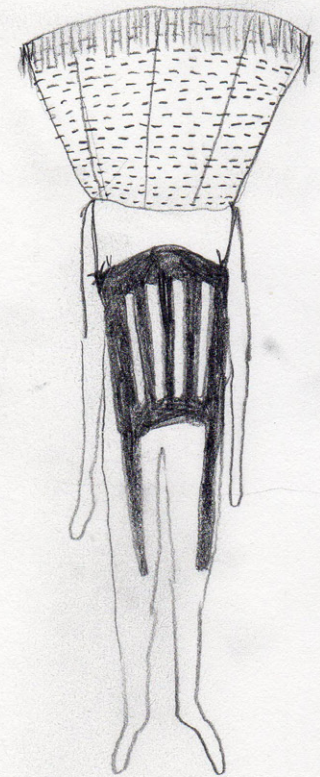
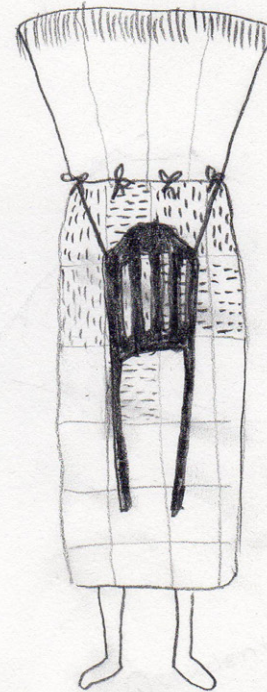
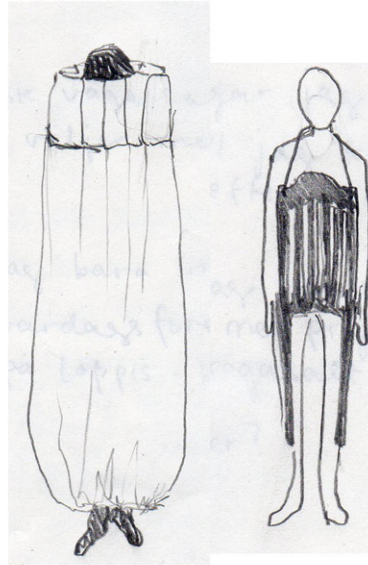
Sen har jag en annan idé. Tänk dig ett "rum" som är skapat med hjälp av "möbler". Lite annorlunda bearbetade möbler. Möbler, textilier och annat som någon skapat. I rummet finns ett inramat foto där man då får se att alla möbler/saker kan används som en kostym. Ja, sen har jag väll en 2 - 3 idéer till, men de är så otroligt luddiga. Men dessa två kan jag bjuda på än så länge.

Tiina Kirsi Kern, "Mattres" 2004

Istället började jag försöka föra samman dessa, sängen och det bärbara. Jag inspirerades mycket av konstnären/designern Ma Ke som skapat helt otroligt vackra bärbara verk. Jag kunde se rumsligheten i verken och fick känslan av ett täcke. Verken gav mig en inkapslande och värmande känsla – lite som en sovsäck. Tankarna kretsade kring bärbara inkapslande verk och jag började med hjälp av ett gammalt täcke skissa på detta. I denna skissprocess hade jag svårt att lämna tanken på lampskärmar. Den fick finnas kvar i många av mina skisser.

Parallellt med detta skissarbete, skissade jag även på olika sängar. Hur kan en säng se ut och när blir det en säng? Ska jag bygga en? Kanske kan det vara en uppblåsbar?

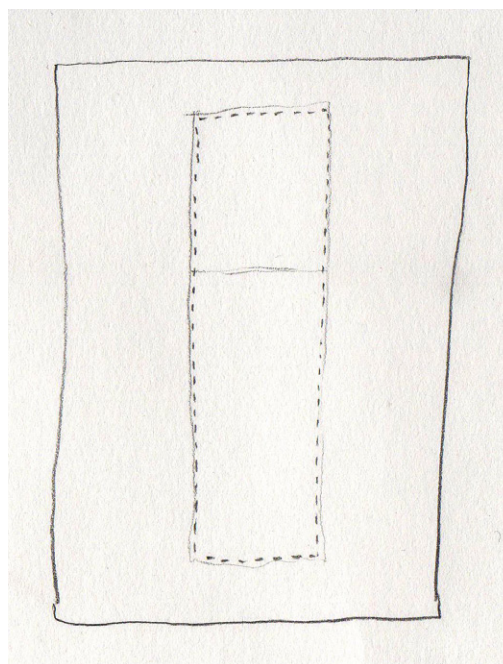

Skisser till bärbara verk

Sängens innehåll, så som sängkläder kom med in i denna skissperiod, och jag började fotoskissa med örngott som jag en gång köpte i Kaunas, Litauen. Vissa örngott var skitiga och lagade. Fina spår från användandet av någon annan. Alla örngott var, så som jag lärt mig, korrekt vikta. Jag frågade mig om denna handling kan ses som en rit? Ompysslandet av sängens innehåll – tvätta, mangla, bädda. Men också vissa regler kring sängen och dess rutiner kan ses som riter.

En dag hittade jag ett gammalt lakan jag sparat just för att det var så fint lagat med lappar. När jag satte upp det på väggen kände jag hur närvarande kroppen var i och med lappningen. Under lapparna finns spår av hur en kropp med tiden slitit på det i sin sömn. Omsorgen och omhändertagandet är en fin handling i detta lappade lakan.

Skiss av det
lappade lakanet

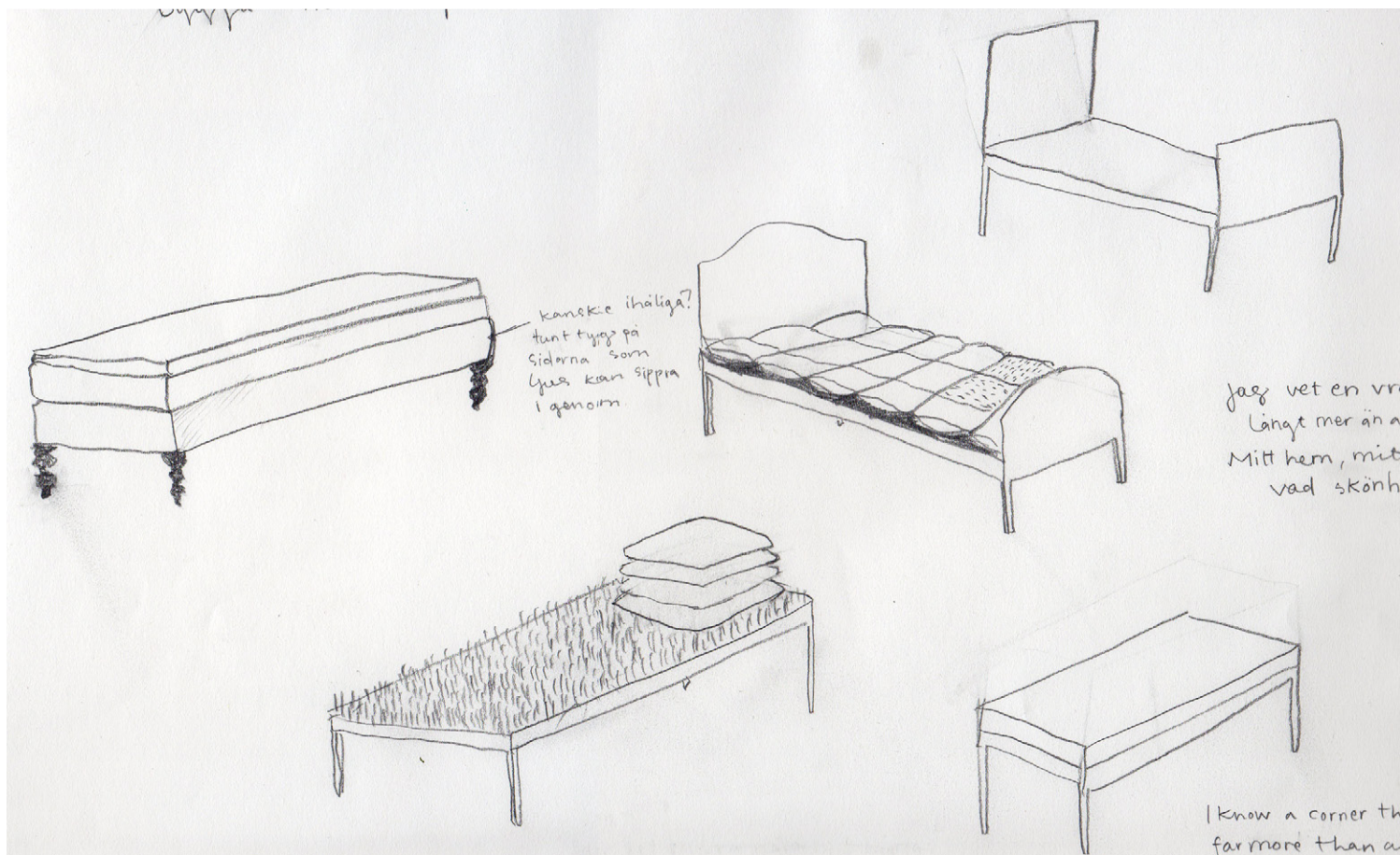
Med sängen i åtanke gjorde jag små provlappar.
Jag arbetade i en applikationsteknik som kallas för kantha³. Dess uttryck får mig att tänka på täcken och jag lockades av handens närvaro i varje stygn i ytan. Jag tänkte på hur det repetitiva uttrycket – stygn för stygn – skulle ha en återkoppling till kontinuiteten i en rit. Jag tycker provlapparna har ett språk eller skrift där avvägelsen i varje stygn blir som en skrift.

Provlappar i tekniken Kantha³

Många skisser kom ur mig, många idéer, för många idéer. Som oftast under min skissperiod, vilket gör att en sådan velig person som jag är hamnar i en ångestfylld period. Jag har svårt för att bestämma mig och oftast vågar jag inte lita på mina val. Kommer det bli bra? Under min mittredovisning den 10 mars hoppades jag på att allt skulle lossna och att responsen från åskådare, lärare och professor skulle vägleda mig i rätt riktning. Jag hade fel. Ungefär hälften nappade direkt på min säng och jag fick kommentarer som "kroppen finns alltid närvarande i en säng". Många tyckte att sängen kommer i vägen för mina rituella tankar, där en säng snarare kanske blir en symbol för någonting annat än just en rit. Någon annan sa "det bärbara ser mera lustfyllt ut". En sista citerade ur bibeln, "Jesus sa; ta din säng och gå". Jag kände mig lycklig över responsen, men förtvivlad över att inte än veta vad jag vill skapa. Jag känner igen min process, och detta är ofta något jag får kämpa mig igenom i varje projekt.

I ett handledningssamtal över telefon med studierektor vid HDK, Birgitta Norsström, insåg jag. Det är sängen jag måste satsa på. Det bärbara är bara visuellt i vägen för mina tankar och idéer kring hemmet. Jag hade rätt från början, i ramverket av en säng ska mina tankar gestaltas. Sängen bär på så mycket symbolik och koppling till kroppen som jag ville undersöka.

Skisser på sängar

Sängen

Jag inledde en jakt efter min säng. I minnet hade jag en kommentar från min handledare Emma Linde. Hon frågade mig om jag inte kunde se sängen som en ram, likt mina lampskärmar, och sedan jobba på samma sätt i "sängramen". Minnet kom tillbaka till mig väl inne på Ebbes hörna, en second hand butik i Gamlestaden i Göteborg. En gammal gästsäng, där man kan fälla ner benen som har hjul på sig, och sen rulla den under vanliga sängen. Praktiskt.

Jag var glad över att ha hitta en gästsäng med en hel stomme, eftersom jag inte ville att sängen skulle kännas temporär.

Jag hade inga tydliga visioner över hur sängen skulle transformeras, utan varje moment guidade mig in i hur nästa steg skulle se ut. Det första beslutet jag tog var att klä in sängen. För hand sydde jag in sängen i vitt tyg. Detta såg jag först som en nödvändig åtgärd för att få bort den bruna färgen på sängen, men också som praktisk då jag kunde sy i tyget sedan. Men med tiden som jag sydde in sängen växte meningen med tyget runt ramen. Min handledare, Emma Linde kom förbi och älskade hur tyget veckade sig. Att det veckade sig hade först med det rent tekniska att göra – för att kunna sy runt de böjda partierna var jag tvungen att dra ihop tyget, sy den bit som den böjda sträckan är, och sedan

dra tillbaka tyget. Jag såg det bara som en effekt av det tekniska, men Emma fick upp mina ögon för det och jag tog beslutet att vecka runt långkanterna på sängen. Någon kom till mig när jag arbetade med att sy in sängen och sa, att det ser ut som någonting man hittar när man tar isär en möbel eller liknande. Det fick mig att tänka på allt förarbete som man inte kan se i en möbel. All möda.

Jag med min nyinköpta gästsäng

Täcket under arbete

Parallellt började jag jobba med ett gammalt täcke. Till sängen visste jag att jag på något sätt ville ta med täcket. Täcket betyder för mig något skyddande och värmande. En symbol för hem och trygghet.

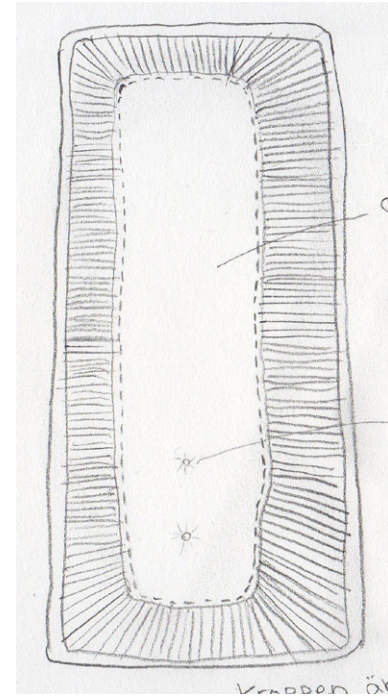
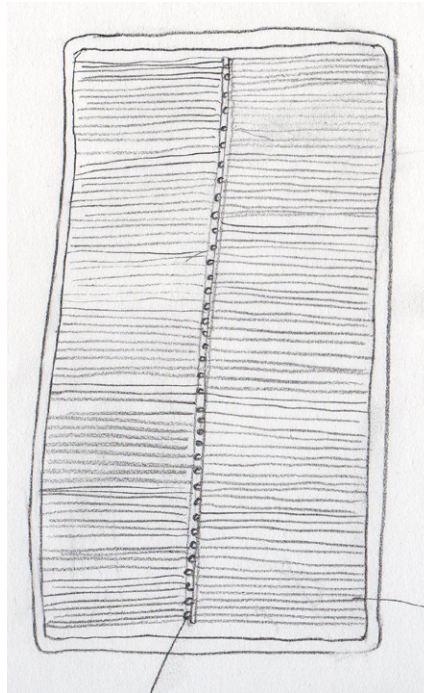
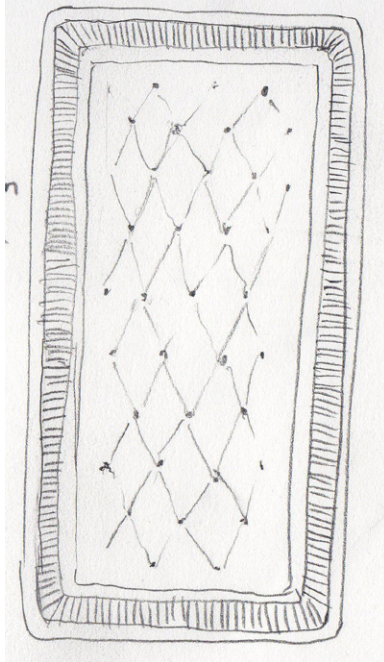
Tidigare hade jag provat att göra en stor smock i täcket och det tilltalade mig mycket. Jag tänkte hur en person kanske har skapat något mera utav täcket, hur handen funnit där och format. Att det inte bara är en täcke längre. Om jag hade haft mycket längre tid på mig hade jag gärna sytt ett täcke själv. Jag har en stark drivkraft till det textila hantverket – där man skapar allt från grunden. Tyvärr fanns inte den tiden nu, men jag visste att täcket var tvunget till att bli bearbetat av handen på något sätt. Där syddes därför ett tunt ulltyg fast, som jag färgat. Med inspiration från det lappade lakanet, lappade jag ulltyget. Eftersom handens närvaro är en av mina viktiga nyckelord i mitt arbete sydde jag fast ulltyget för hand. Ett arbete som är rogivande och lugnande – ger en tid för reflektion.

Jag prövade sängen och täcket ihop på många olika sätt. Täcket som golv till sängen, täcket ovanpå sängen, täcket på väggen längsmed sängen.

Jag skissade även på hur det skulle kunna se ut i sänggramen och jag ville plocka in provlapparna från min materialresearch. En av mina tankar var att jag ville gestalta en kropp närvarande i sängen. En form, som inte liknar en kropp, med för tankarna dit. Tillslut trädde där en varp i ramen av min säng. Ännu en gång genomförde jag här en långsam process för hand. Men sysilke trädde jag en varp med glans. Under arbetets gång upptäckte jag hur valet av färg och glansen i sysilket gjorde så att varpen fick olika nyanser beroende på vilket anstånd man stod från sängen. Ibland kunde man bara ana varpen.

Under arbetet med att trä varpen kommenterade en vän min process av skapandet av sängen – i varje moment av denna säng har arbetat med en långsam och nästan meditativ process. Ett genomgående koncept. Det kändes som ett bekräftande av mina tankar där hon satte ord på dem. I koppling till riten känns dessa moment viktiga. Riten som något kontinuerligt, igenkännande, tröstande och en känsla av tillhörighet. I handsömnaden finns kontinuiteten. Handsömnad i sig är en igenkänning till textil vilket vi alla har en relation till. Trösten finns i själva skapandet och att jobba i textil ger mig en känsla av tillhörighet.

Jag kände hur jag på sätt och vis genomförde eller skapade min egen ritual. För kanske kan vissa delar i skapandeprocessen och själva görandet/handlingen i ett hantverk i sig faktiskt jämföras med riten. I samband med detta tänker jag på vad jag läst i Maria Liljas Stålhandskes bok, "Ritual Invention", om ritualisering. Det kanske var en ritualisering jag genomförde i skapandet av sängen, eftersom Stålhandske beskriver, är det en handling som man i själva görandet gör privilegierad – speciell. Att göra detta verk var högst speciell och viktig för mig. Men för vilken konstnär är det inte så? Att vara konstnär kanske är att genomföra ritualiseringar i sitt yrke. Men som Stålhandske skriver "ju mer medveten och avsiktlig en privilegierad praxis blir, desto närmare kommer den en ritual". Som konstnär är oftast varje moment i processen medveten och har mening och är absolut en privilegierad praxis. Är skapandet eller förberedelserna i en konstnärlig process en ritual?

Skisser på sängbotten

I mitt tidigare projekt, Rit, använde jag mig av hår som ett rituellt uttryck. Håret betyder något intimt och personligt för mig. En del av någons kropp. I rituella kostymer finns ofta hår, där jag tänker att håret bär en kraft från någon eller kanske ett minne. Tanken på att använda hår i detta vidare arbete om riten fanns därför med tidigt. Hur det skulle finnas med visste jag inte.

På känsla började jag väva små plättar, som jag kallar dem. En efter en repeterade jag samma plätt. Det fanns någonting som lockade mig i plättarna och kanske var det för att jag inte riktigt visste vad de handlade om. Det var något mystiskt över dem, som väsen. I och med håret blev de för mig levande och personliga. Någonting man tar väl hand om.

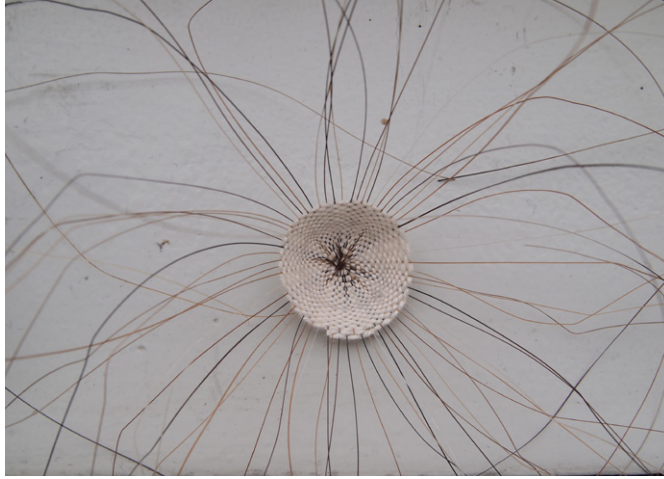
I koppling till ett rituellt uttryck passar mystiken som dessa plättar har bra till sängen. Sängen är självklar, som betraktare vet man vad det är. Men plättarna finns där som någonting man kanske inte kan förstå. Tolkningen på dessa kan bli många. En kommentar jag fick om plättarna var att de skapade en x faktor i verket - någonting intressant och oroande vilket därför gör verket lockande.

Hur plättarna ska placeras har varit svår. Från början var väggen självklar då de visuellt skapade ett rum. Samma upprepade form hängande bredvid varandra på väggen tyckte jag var en bra koppling till ritens kontinuitet. Senare föddes tanken på att ha dem under sängen i en låda, som att de är omsorgsfullt omhändertagna – värdefulla. Mina tankar går till samlaren som kanske lite rituellt tar hand om sina värdefulla saker i praktiska och fina lådor. Saker med minnen. Hur plättarna ska presenteras på examensutställningen tror jag får växa fram på plats, vilken de kanske får göra från gång till gång.

Sängen ska i maj visas på Vasa Konsthall när det är examensutställning, där det är en grå heltäckningsmatta vilket jag visste inte skulle passa med mitt verk. Då föddes tanken på ett trägolv. Ett trägolv blir mer en del av verket och knyter an till känslan av ett hem. Jag får med hjälp av golvet starkare associationer till ett rum och ett hem. Ett rum vi möter i vår vardag. Med golvet till verket blir det som ett utsnitt ur ett hem, en sängkammare.

Fotoskisser under arbetet av sängen

Uppe till vänster: den vävda plätten
Övriga bilder: närbilder på sängen

Vad är ett hem?

I mitt arbete kontaktade jag en etnolog för att se vad ett sådant samtal kunde ge mig. Jag träffade en etnolog vid namn Eva Knuts på ett fik. Knuts har skrivit en avhandling om bröllop i dagens konsumtionssamhälle och kunde via sin expertis ge reflektioner till mina frågor via en väldigt vanlig rit i dagens samhälle – bröllopet. Vi samtalade om hur stor och viktig betydelse den riterna har för individen som genomför den.

En historiskt viktig del i bröllopet var naturligt själva sänggåendet. Mera viktig förr, då den du gifte dig med var den ende och förste du skulle dela säng med. Förr kunde till och med vigseln fortsätta hela vägen in i sängkammaren. En historia och laddning som är rolig att tänka på i arbetet och undersökning av sängen. Hur viktig symbol sängen var förr, och till viss del är idag också, när det handlar om att leva i en relation med någon.

Knuts och jag samtalade även om mina funderingar kring hemmet. Hur hemmet är som en betryggande plats, där vi bonar in oss med minnen och ting som skapar oss en tillhörighet. Jag berättade hur jag vill sammankoppla handlingarna i hemmet med riterna och om hur jag ser bonaden som hyllningar till hemmet. Knuts berättade att hemmet förr snarare handlade om en symbol för något annat än ett fysiskt hem. Ett hem handlade då snarare om tillhörighet och familj – vilket

var det som skapade ett hem. Idag handlar ett riktigt hem snarare om det fina hemmet, som taget ur ett inredningsmagasin, där vi har det nyaste vita köket från Ikea. Om ett hem ska vara ett riktigt hem idag, pratar man inte så mycket om familj och vänner.

Jag tänker på hemmet i relation till mina tankar kring riterna. Jag ser hemmet som våra tempel, där vi hyllar det på olika sätt, genom ting eller minnen. Men har jag fel? Har inte våra hem den betydelse jag vill se genom att försöka jämföra hemmets rutiner med riterna. Det kanske inte finns någon så djupt rotad känsla, som en rit kan ha, för våra hem hos den moderna människan. Hur ska mina påståenden om den viktiga faktorn av ett hem och känslan inför ett hem kunna påverka dagen moderna människor genom mitt verk?

Utställningen "hem ljuva hem", på Konsthall C i Hökarängen, handlade just om boendet och vad det betyder för oss. På konsthallens hemsida läser jag:

"Boendet är något som berör oss alla och engagerar många av oss. Det sträcker sig från att vara ett grundläggande behov, en mänsklig rättighet, till att vara ett uttryck för status och identitet.

Status och identitet. Det tror jag många av oss idag lider av. Många glömmer bort den mänskliga rättigheten och

det grundläggande behovet. I min undersökning av ritens och hemmet sammankopplat är jag intresserad av att se på hemmet som ett grundläggande behov. Ett behov som jag lägger mer värde i än bara ett behov. Jag vill genom mitt verk förhöja en del av hemmet, vilket just nu är sängkammaren, vilket kanske är det stället som mest påtagligt blir något otroligt värdefullt om man plötsligt förlorar sitt hem.

Jag läser vidare om en utav utställningens deltagare, Katarina Bonnevier. Hon är arkitekt och medverkar med en installation, "Never trust the decor" (2010) i samarbete med Marie Carlsson, som är i form av en föreläsning innehållande diabilidsprojiceringar. På Konsthall C hemsida läser jag om Katarinas verk:

"Vad skulle hända med oss om vi började betrakta arkitekturen som en levande akt, en handling, som formar och formulerar vår självbild och vår identitet? Om vi förstod vår egen roll i den iscensättningen, skulle världen då förändras?

Först bygger vi husen och sen bygger de oss. Ett hems konstruktion kan tyckas kulturellt och historiskt oföränderligt. Fortfarande förutsätter de flesta bostadsalternativ att vi alla lever på samma sätt, i samma konstellationer och har samma behov. Andra rum skapas utifrån hur vi ser på kön, klass och etnicitet. Ibland saknar de fysiska väggar men känns ändå hopplöst cementerade. Den byggda miljön är inte en neutral bakgrund fri från värderingar. Den är med och upprättar maktordningar, berättar om vad som är ett önskvärt beteende och distribuerar plats mellan samhällets olika grupper".⁷

I min undersökning av hemmet är det till det personliga och individen jag vill se. Tidigare nämner jag att jag ser vårt bonande i hemmen som ett samtal mellan människa och hem. Utifrån den aspekten är det intressant och tänka på hur hemmet bygger oss. Genom det repetitiva skapandet och min egen hands närvaro för jag ett samtal med sängen, men kanske har sängen också fört ett samtal med mig. Självklart är jag begränsad av sängens storlek, form och kanske uttryck vilket gör att den på sätt och vis har en redan formad "identitet". Men vilken identitet har den? Vill jag kanske genom detta verk visa på en hyllning av en del av hemmet? Jag kan tänka mig en svit av hyllningar till olika delar av ett hem. Där jag lär mig att fundera kring och värdera varje del av ett hem – varje aspekt.

Kanske måste jag ha i åtanke, i en vidare undersökning, att se på rummet och tingen utifrån kön, klass och etnicitet. Att en miljö inte är fri från värderingar.

Resultat - diskussion - reflektion

När är man färdig med ett verk? Vågar man säga till sig själv, nu är jag färdig.

I mitt sista handledningstillfälle med Emma Linde kom vi fram till att det inte var någonting mer jag behövde göra med mitt verk. Vad läskigt – är jag färdig?

Tillsammans experimenterade vi hur täcket skulle sammanföras med sängen, hur allt ska visas och presenteras. Vi prövade under sängen, på väggen längst med sängen, i sängen. I sängen var det som lockade mest. Det blev då en kroppslig närvaro i täcket, liggandes i sängen hopvikt efter kanterna. Täcket vilar tungt på den sköra silkestråden. På olika ställen tynger täcket isär varptrådarna.

Emma kommenterade under samtalet att hon fick en känsla av omhändertagande i verket – omlindandet kring sängstommen, precisionen bakom varje varptråd, det handsyddas täcket.

När jag ser tillbaka på mina utgångspunkter och vad jag har åstadkommit ser jag en koppling. I min projektbeskrivning kan man läsa om hur mitt mål såg ut i början:

Genom detta projekt vill jag kunna förmedla en känsla. Den känslan av att plötsligt få vara uppslukad och känna närvaro i den tiden man är. Stanna upp. En känsla jag känner mer igen från min barndom än idag. En känsla jag saknar.

Jag vill fortsätta jobba vidare med det personliga rummet och vardagsriten. Undersöka samtalet som jag tycker finns mellan hem/rum och människa. Då menar jag inte det ska ta uttryck i ett fysiskt hus, hem eller rum, utan i ett personligt rum. Men det kan ha sin inspiration och avstamp från det fysiska hemmet och dess ritualliknande beteenden.

Jag tror att det finns mycket intressant som jag kan hitta i det rituella att utveckla, fördjupa och gestalta. Se vad jag har för ritualliknande beteenden. Vad har andra? Vad är en rit, och när blir det en rit?

Om man ska följa etnologforskaren eller religionsforskarens regler så är mitt verk absolut inte en rit. Men detta ett konstnärligt arbete och jag vågar därför påstå, även genom den research jag gjort, att jag kanske skapat en rit. I mitt samtal med Maria Liljas Stålhandske lärde jag mig att se på mitt arbete som att det har släktskap med riten. Så som kontinuitet, igenkännig, tillhörighet och tröst. Alla dess ord tycker

jag kan appliceras i mitt arbete med sängen. Varje moment i själva görandet kan kopplas till dessa ord. Kanske kan vissa moment i skapandeprocessen och själva görandet i ett hantverk jämföras med riten. Men vill jag kalla det för en rit? Genom mitt arbete kanske jag snarare har genomfört eller skapat en egen ritualliknande handling.

När jag började detta arbete, hade jag en ambition om att riten skulle vara tydlig i mitt verk. Att en rituell känsla skulle finnas närvarande och att betraktaren skulle känna detta. Men ju mer tiden gick, desto mer intresserad blev jag av vad som kanske kan komma ur en rit. Genom en rituell handling skapas ting eller kanske till och med ett verk. Att betraktaren kanske inte ser en rituell koppling kan jag förstå, då jag faktiskt skapat den rituella känslan utifrån min synvinkel och inte ifrån en gemensam överrensstämmelse. Den rituella känslan kommer för mig fram genom det repetitiva hantverket i att klä in sängen, sy fast ulltyget, trä varpen och i att bygga ett trägol. Men även i det bearbetade täcket, som formats till en smock. En kommentar jag fick, av min opponent Maria Johansson, var att utan att veta om det hade jag genom smocken skapat ett tusenårigt mönster som kallas "livets blomma". Och jag ser faktiskt mitt verk lite som en hyllning till en viktig del av livet - sängen, sängkammaren och vilan.

Sängen är bearbetad av handen och jag kan snarare känna än se det samtal som jag sökte mellan rum och människa. Jag har fört ett samtal med sängen och täcket. Jag känner till varje vrå i verket. Jag vet inte varför jag vill se en rituell handling i detta samtal jag påstår att människan för med sitt hem. Kanske vill jag jämföra det med hur vi dekorerar ett altare.

Under arbetets gång har känslan av att vilja gömma sig undan och att försvinna. I början av mitt projekt hade jag en stark vilja att göra något bärbart som avskärmade från omvärlden. Det fanns en lockande tanke att se detta som ett personligt "rum" kring bäraren. Men ibland kan tanken vara lockande, men ändå svår att få fram. Speciellt när visionen om sängen tränger bort den ursprungliga viljan.

I min loggbok den 29 mars läser jag hur jag skrivit "tänker inte avskärmning utan hur sova? Hur bädda?". Samtidigt är vilan och sömnen något vi har för oss själva. Det är den tiden på dygnet som vi kanske kan få en möjlighet att försvinna in i sig själv. Där man likt ett barn kan skapa en inre värld, en fantasi som växer inombords och får dig att glömma för en stund. Sväva bort och drömma. Att riten är en kroppslig upplevelse, det handlar ju också sömnen om. Får jag säga att hur man somnar och hur man vaknar är en rit? Alla rutiner kring en säng, när man ska gå till sängs eller när man kliver upp på morgonen, kan ju nästan kännas rituella. Sängen får t.ex. inte stå i ett energiflöde enligt Feng Shui.

Kring sängkläderna finns det vissa regler och rutiner kring hur de ska vikas osv. Och om man bäddat nytt måste vissa ta en dusch innan de lägger sig, speciellt om det är bäddat med manglade lakan, det gör sängen nästan helig.

Sängen och dess rutiner ser jag därför som en symbol för den ritualliknande rutinen som vi kanske alla känner igen oss i. De fyra ord som jag nämner - kontinuitet, igenkänning, tillhörighet och tröst - vilket är kännetecknen för riterna, tycker jag också kan vara kännetecknen för sängen och dess rutiner. Enligt Maria Liljas Stålhandske är riterna en kroppslig upplevelse och sängen är i allra högsta grad det. Men också bär sängen en kroppslig igenkänning för betraktaren.

Allt jag gör, som har någon slags rutin i sig, ser jag nu mera nästan som en rit. Jag börjar se riter överallt, även fast man egentligen inte kan säga att de finns just där utifrån en viss tradition eller religion. I tidningen Kupé som SJ ger ut läser jag om hur de ser fredagsmyset som en riktig "well being-ritual". Det är inte bara jag som jämför allt med ritualens innehåll och betydelse. Är det kanske så att vi börjar sträva efter att leva i mera strukturerade liv och börjar därför jämföra dessa med ritualer? Jag kanske inte är ensam om att lockas av att se rutiner som riter? Men den viktigaste ingången i mitt arbete, är att jag blir lockad av riterna utifrån vad den kan ha för inverkan på oss människor. Om riterna

är ett omedvetet måste som vi lever med. Om riterna undermedvetet finns med oss i vissa handlingar. Och om jag genom konsten, likt en rit, kan se mig själv och min omvärld. Men min starkaste koppling, som konstnär och hantverkare, till riterna är en kommentar jag fick om dem; en rit är när vi låter våra händer göra det hjärtat begär.

Podiet/golvet har jag inte än byggt. För att få en känsla av golvet ställde jag sängen på golvpapper

Jag prövade även att fota sängen i ett litet rum på skolan. Känslan, färgerna och ljuset är fint där.

Fotnoter

1. Ikat, eller "ikkat" är en vävteknik där varpen och inslaget är färgat i en reservageteknik, vilket gör att mönster uppträders när varp och inslag vävs samman.
2. Med reservage menas att man sparar ut (reserverar) en del av ett tyg genom att lägga på vax, rispasta, trådar eller snören (tie-dye), innan tyget färgas. På så sätt behåller dessa utsparade delar under färgningen sin ursprungsfärg, och mönster eller ränder uppstår.
3. Kantha är en broderiteknik.
4. Wolter och Röör i p4, 2011-02-19, "en känsla av sammanhang"
5. <http://www.konsthallc.se/>
6. <http://www.konsthallc.se/>

Källförteckning

Litteratur

- Liljas Stålhandske, Maria (2005). Ritual invention: a play perspective on existential ritual and mental health in late modern Sweden. Diss. Uppsala : Uppsala universitet, 2005
- Jansson, Tove (2008). Sommarboken. [Ny utg.] Stockholm: Bonnier
- Wikström, Jeppe (2009). Hem ljuva hem och andra broderade budskap. Stockholm: Max Ström
- Kupé. (1998-). Stockholm: Mediabolaget

Webbkällor

- Wolter och Röör i p4, *en känsla av sammanhang*, Sveriges Radio P4 (2011-02-19)
<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=3280&artikel=4355946>
- Konsthall C, Hökarängen, utställningen "hem ljuva hem" (2011-03-29)
<http://www.konsthallc.se/>

Radio

Wolter och Röör i p4 - *en känsla av sammanhang*, sändes 19 februari 2011 i Sveriges Radio P4.